van alle levensorde, als Hij den nieuwen hemel en de nieuwe aarde opbouwt, en wraak neemt over alle rechtsschending, ook die der overheden. Maar is het ondenkbaar, dat Christus, wien gegeven is alle macht in den hemel en op de aarde, en door Wien de Vader alle ding regeert, in deze tijdelijke bedeeling door de zwaardmacht der overheden voorloopig de orde van al het geschapen menschelijk leven wil handhaven, en de verstoring dier orde wreken? We moeten ons dan denken, dat Hij in één oogenblik het volkomen, publieke rechtsherstel schenken zal. Maar zal Hij niet op gelijksoortige wijze in dien dag des oordeels volmaken het tuchtrecht van het ambtelijk instituut der kerk? Ook dat recht heeft Hij slechts voorloopig gesteld in handen van Zijn kerkelijke ambtsdragers; het definitief oordeel is, gelukkig, aan Hem.

Inderdaad zal de verschijning van Zijn koninkrijk in heerlijkheid het eind zijn aller koninkrijken der wereld. Ze zullen als op heeterdaad betrapt worden vanwege hun heulen met den Antichrist. Zijn komst zal hun oordeel zijn. Maar heeft ook niet de organisatie van Zijn kerk zich in den eeuwenlangen loop der kerkhistorie soms verbonden met antichristelijk streven tot vernietiging van Zijn uitverkoornen?

En is het een bezwaar, dat de staat tot de tijdelijke bedeeling behoort? Geldt niet hetzelfde van het kerkelijk instituut?[17])

Uit de structuur van den staat blijkt ons wel zeer duidelijk, dat in het koninkrijk Gods verschillende terreinen zijn. Voor die verschillende terreinen gelden verschillende normen. De wijze waarop de kerk invloed oefenen moet, is een andere dan die, waarop de staat haar oefene.

Dus kan men onze beschouwing deelen, en toegeven, dat het „gebod Gods voor de overheid een ander is dan voor het individu. Schijnbaar mag de overheid meer dan de afzonderlijke geloovige. Zij mag den eed vragen, mag het leven nemen, mag echtscheiding uitspreken enz. Natuurlijk is hier geen sprake van dubbele moraal, maar hangt dit alles samen met het karakter der overheid. De overheid heeft een bijzondere opdracht Gods in de zondige wereld, n.l. om het kwade te beteugelen, te keeren, te straffen, (op haar terrein. S.)" [18]). Maar men kan ook van het kerkelijk instituut zeggen, dat het meer mag dan de individueele geloovige; men denke maar aan de bediening van de sleutelen des hemelrijks.

Als dit maar vaststaat, dat de staat onderworpen is aan Christus; en dat hij ook zijn recht tot oorlog-voeren moet kunnen ontleenen aan de orde, die Hij in Zijn koninkrijk genadig handhaaft en verheerlijken zal.

W. R. S.

---

1) Kuyper, Gemeene gratie, III, bl. 23 vv.

2) Dooyeweerd, Wijsbegeerte der wetsidee, III, bl. 151, 379 v. Hoe Calvijn over het staatsrecht van Aristoteles dacht, kan men lezen bij Dr J. Bohatec, Calvin und das Recht, Feudingen, 1934, bl. 55 v., en bij denzelfde, art. Die Souveränität Gottes und der Staat nach der Auffassung Calvins, in A. R. Staatk., driemndl. uitg. 1935, bl. 69.

3) Men geloove, dat in dezen stijlvorm geen denigratie ligt opgesloten. Prof. Grosheide zegt van Brunner en Barth: „Zij staan verschillend tegenover wat wij gemeene gratie plegen te noemen", Natuur en genade, bl. 532.

4) Artikel XI, aant. 12.

5) Zie daar ook de aanhaling van Prof. Grosheide, art. Natuur en genade, bl. 547.

6) Dr J. Ridderbos, art. De overheid en de wet Gods, A. R. Staatk., driemaandl. uitg. 1934, bl. 312.

7) Bohatec, a. art. bl. 70, a.w. bl. 52 v.

8) Bij Heering, Zondeval, bl. 68.

9) Troeltsch b.v. heeft dat gedaan, zie Bohatec A. art. bl. 71, a.w. bl. 57.

10) Dooyeweerd, a.w. III, bl. 366, schrijft: „de fundeeringsfunctie van het stamtype „staatsverband" is nergens anders te vinden dan in de interne monopolistische organisatie van de zwaardmacht over een zeker territoriaal begrensd cultuurgebied".

11) Grosheide, a. art. bl. 547.

12) Zie exegese van Rom. 13 in artikel IV.

13) Dooyeweerd, a.w. III, bl. 355. Heel het derde deel van Prof. Dooyeweerd's boek, met zijn bespreking van de individualiteits-structuren der tijdelijke werkelijkheid, is een calvinistische pendant van Brunner's Das Gebot und die Ordnungen.

14) Zie Kuyper, l.oc. de Magistratu, bl. 346.

15) Dooyeweerd, a.w. III, bl. 399.

16) Idem, bl. 401 v.

17) Ik haal hier gaarne voor de duidelijkheid aan wat Ds de Graaf schreef, Vox Theologica, VII, (1936), bl. 74: „Is ook het tijdelijk kerkinstituut niet om der zonde wil en tijdelijk? Wil dat nu zeggen, dat dat instituut niet als gave van Gods bijzondere genade kan worden gezien? We zouden ons waarlijk weer in de luthersche lijn bewegen. (denk aan de luthersche opvatting over de kerkregeering. S.) Kan een geloovige niet Gods genade en trouw in Zijn verbond danken voor de Overheid? En kan een christelijke overheid in haar regeering niet bedoelen, den Heere in Zijn verbond om Christus' wil te dienen? Naar het mij voorkomt moet ze dat.

Daarmee kom ik niet op voor het herstel der theocratie. Als ik begeer ook te eten en te drinken ter eere Gods, ben ik daardoor niet aan de wetten van spijs en drank van het O. T. gebonden. De Schrift spreekt nu eenmaal niet meer tot de overheid, zooals in het O. T. Daarmee is ook in een bepaald opzicht de kloof tusschen dit standpunt en den droom van het oude revolutionaire anabaptisme aangegeven.

Evenmin heb ik het hiermede opgenomen voor de handhaving van art. 36 van de Ned. Geloofsbel. in den oorspronkelijken vorm. Zeker niet! Maar dat ligt niet daaraan, dat het niet de roeping der overheid zou zijn, den Christus in Zijn koninkrijk te dienen, maar daaraan, dat de bevoegdheid, aan de overheid door den Christus verleend, veel beperkter is dan in het oorspronkelijk artikel omschreven is.

18) Grosheide, Nationaal en Internationaal naar de Schrift, Kampen, 1920, bl. 10.

UIT DE SCHRIFT

De verhoogde Christus opent Europa.

I.

De weg voor Paulus geopend.

En als zij Frygië en het land van Galatië doorgereisd hadden, werden zij van den Heiligen Geest verhinderd het woord in Azië te spreken; en aan Mysië gekomen zijnde, poogden zij naar Bithynië te reizen, en de Geest liet het hun niet toe; en zij Mysië voorbijgereisd zijnde, kwamen af te Troas.

En van Paulus werd in den nacht een gezicht gezien: daar was een Macedonisch man staande, die hem bad en zeide: Kom over in Macedonië en help ons.

As hij nu dit gezicht gezien had, zoo zochten wij terstond naar Macedonië te reizen,' besluitende (daaruit), dat ons de Heere geroepen had om hun het Evangelie te verkondigen.

Handel. 16:6—10.

Een keerpunt in het kerkvergaderend werk van den Heere Christus is het gezicht van den Macedonischen man.

Het zegt ons niets minder dan dat de Heiland Europa opent. Maar bewonder dan de souvereine leiding, die Hij daarbij voert. Hij sluit n.l. door Zijn Geest de wegen in Klein-Azië voor Paulus en zijn reisgezellen af, en den weg naar Troas, naar Europa, open.

Paulus wil naar de provincie Asia, waar vele groote steden liggen. Hij wil de gelijkte methode volgen: in de steden kernen vormen, die dan het omliggende land zullen bearbeiden. Maar de Geest laat hun dit niet toe en doet hen op de een of andere wijze weten: „Verboden Toegang". Ons treft hier de eerste negatieve aanwijzing, die alleen maar zegt wat niet gebeuren mag! Voor Paulus was toen de eenige conclusie: wij gaan het platteland van Phrygië en Galatië voor Christus winnen! En alzoo deden zij!

Daarna begeeren zij naar het Noorden en N.-Oosten door te stooten; want anders konden zij nergens heen; immers naar het Zuiden, naar Asia, was de weg afgesloten. En naar het Westen was alleen maar — de zee! En zie nu! óók dat laat de Geest niet toe! Hij laat hen weten, hoe dan ook, „Verboden Toegang". Ook dit landschap Bithynië wordt voor hen gesloten. Een tweede negatieve aanwijzing; die alleen maar zegt, wat niet gebeuren mag.

Toen schoot er voor Paulus niets anders over dan de bergen af te dalen en te gaan naar de havenstad Troas! En daar zaten de evangelisten nu! Wat nu? Dat leek bedenkelijk veel op een negatieve leiding van den Koning der Kerk! Waarheen? Naar welk land aan de overzijde der zee moeten zij toch gaan?

Zie! wanneer Paulus des nachts met deze vragen worstelt en den Heere Christus om klaarheid bidt: „Heere, maak mij Uw wegen bekend, leer mij uwe paden", dan komt daar een positieve aanwijzing des Heeren.

Paulus ziet den Macedonischen man, die om zijn overkomst smeekt, om toch in hun nood te voorzien!

Zóó nu opent Jezus Christus den weg voor Paulus. Tot Macedonië is vrije toegang. En de manier om hem dit duidelijk te maken is reeds zoo veelzeggend.

Zeker, de Geest had alleen hoorbaar het hem kunnen te kennen geven: „Ga naar dat deel van Europa". Maar dat gebeurt niet. Hier is een klare openbaring, om vooral den nood van de heidenwereld te zien; te zien, om nooit te vergeten, die gevouwen handen, hunkerend naar redding. Zóó wijst nu Christus den weg, dien zij zullen hebben te verkiezen. En — zij hebben hem verkozen ook! Gehoorzaam aan de souvereine leiding des Heeren!

Jezus Christus opent Europa! Souverein is Hij in het beschikken over de volken. Macedonië, vóór andere landen, zal het eerst deelen in Zijn Verbondsweldaden. De oorzaak ligt niet in de meer of mindere waardigheid! Maar alleen in Zijn souverein welbehagen. Hij opent en sluit landen naar Zijn wil!

Maar dat is niet voldoende! Wat baat een open land, een onsloten weg, indien het volk zelf zich niet open stelt voor Jezus Christus? Vandaar dat gezicht van dien roependen man. Paulus vindt daar een geopend oor; dus een open volk! Souvereine leiding van Jezus Christus. Hij opent Europa, Hij alleen! Want nooit zal eenig volk, of eenig mensch uit zichzelf om hulp van het Evangelie roepen. Macedonië, Europa roept, omdat Christus het roepend maakt. En daarom was deze roep tot Paulus voor hem een openbaring van Christus' roeping. Zoo alleen werd Europa geopend.

Omdat God Europa roept, roept Europa Paulus. Geen wonder dan ook, dat zij zich haasten om in Macedonië te komen.

Nog vandaag aan den dag opent Jezus Christus de landen der wereld en haar volkeren.

Souverein schrijdt Hij voort langs alle wegen!

Laat dan Zijn Kerk gehoorzamen aan Zijn souvereine leiding. Zegt den gebond'nen: „Hier is Uw Verlosser! Hij, die u liefheeft, wilde voor u lijden; wil van uw zonden eeuwig u bevrijden, Hij draagt uw nooden."

B. W.

KERKELIJK LEVEN

„Verzekerd uit de vruchten." (Antwoord aan Ds Th. Delleman.) II.

Het door ons in het voorgaande artikel aangeduide onderscheid tusschen „geloovend" en „geloovig" brengt, zoo merkten we op, zijn consequenties mee. Wie op een bepaald oogenblik niet „geloovend" is, d.w.z. niet de geloofsakte van het God vertrouwen, en het aan Hem vertrouwend zich overgeven, voltrekt, is daarmee nog wel niet opgehouden een „geloovige" te zijn; maar is toch wel bezig, tegen zijn God en tegen zijn leven als geloovige te zondigen.

Te zondigen, zeiden we.

Een ander, zachter, woord zou op zijn plaats zijn, als er tusschen gelooven en niet-gelooven een middenweg was, of als er gradaties en variaties waren in het gelooven; zóó, dat men meer of minder kon „vertrouwen" op God; of zóó, dat er tusschen het wèl en het niet-amen-zeggen tot God een reeks van tusschen beide „polen" in-liggende toestanden of akten liggen kon. Maar we hebben reeds afgewezen de beeldspraak van „polen". Geloof en niet-geloof zijn geen „polen", die elkaar in evenwicht houden, en bij elkaar behooren. Ze staan tegenover elkaar als „geest" en „vleesch", als vertrouwen en niet-vertrouwen, als gehoorzaamheid en ongehoorzaamheid.

En waar nu de uit God geborene, wiens wil, van God bewogen zijnde, zelf weer wil en zelf weer werkt (naar de belijdenis), in zijn ambtelijke verrichtingen als christen heeft te strijden tegen zijn doodsvijanden, duivel, wereld en eigen vleesch, en dus ook tegen alle ongeloof, daarom is elk moment, waarin hij niet de geloofsakte „geloovend" voltrekt, een zondigen tegen zijn leven, tegen zijn leven als „geloovige", tegen het werk van Gods genade, dat aan hem geschied is.

⁂

Zulk een zonde voltrekt hij, als hij b.v. niet gelooft, dat God waarheid sprak in Zijn Woord over — de schepping der wereld, den zondvloed, de zending van Christus Jezus in de wereld, en wat men meestal noemt de „geopenbaarde waarheid". Dáár zijn we het doorgaans wel over eens geweest; men sprak dit dikwijls uit door een afkeurend woord te spreken over den z.g. „objectieven twijfel".

Niet zoo eenstemmig evenwel zijn we, als het gaat over wat velen noemen: den „subjectieven twijfel". Twijfel van „het subject" over de vraag, of „het" zelf wel geloof in God heeft.

De vraag is dus, of het niet-voltrekken van de geloofsakte in dezen, in wat men doorgaans noemt den „subjectieven" twijfel, op één lijn te stellen is met het niet voltrekken van de geloofsakte in dingen, die men dikwijls rekent te behooren tot het veld van de „objektieve" zekerheid en den „objectieven" twijfel.

⁂

Nu willen we ons niet keeren tegen anderen in een onvruchtbaar woordenspel. Als iemand met zijn onderscheiding van „objectieven" en „subjectieven" twijfel wil aanduiden, dat de één moeite heeft met Gods geopenbaarde waarheid omtrent dingen, die hij buiten zichzelf acht te liggen, en de ander met Gods geopenbaarde waarheid omtrent dingen, die hij met zijn eigen leven in verband ziet staan, dan zullen wij niet twisten over de termen: „objectieve" en „subjectieve" twijfel; al vinden we ze onnauwkeurig, en licht aanleiding gevend tot misverstand.

Maar als het de bedoeling mocht zijn, of wórden[1]), de dingen in dier voege te schematiseeren, dat de „subjectieve" twijfel geheel en al los kan staan van den „objectieven", dan meenen we te moeten waarschuwen.

Want wat men onder den subjectieven pleegt te verstaan, dat kán niet zijn zonder gelijktijdige zonde in hetgeen men noemt den „objectieven" twijfel.

Dit laatste merk ik op zoowel ten aanzien van den twijfel aangaande mijn rechtvaardiging voor God als in betrekking tot den twijfel inzake mijn „geloovig-zijn".

⁂

Wat het eerste punt betreft (twijfel aangaande mijn rechtvaardiging voor God): deze kan niet gescheiden worden van het niet-doen van de akte-van-vertrouwen tot God in zijn z.g. „objectieve" spreken. Hij heeft mij in de tot mij komende evangelieboodschap onvoorwaardelijk en „ernstig" geroepen; mij gezworen, geen lust te hebben aan (ook) mijn dood; mij bevólen, Hem, in Zijn gedateerde spreken met een gedateerde geloofsakte te beantwoorden.

Gedateerd, zeg ik.

Dat beteekent dit:

God zegt niet altijd hetzelfde; Hij heeft b.v. in het paradijs nog niet zooveel gezegd, als daarna; in het Oude Testament niet zooveel als in het Nieuwe, enzoovoort. Zijn spreken is dus gedateerd; er is immers geschiedenis der Godsopenbaring. Waar er nu geschiedenis der openbaring is, daar moet er ook geschiedenis van het gelooven zijn; de historie van Gods

1) De leerlingen (van Prof. Hoekstra b.v.) gaan soms verder dan de meester.